

Strömming i södra Bottenhavet – ett faktaunderlag

Strömmingen behöver akut hjälp,
– minska trålfisket kraftigt, NU!

Strömmingens roll i det regionala ekosystemet

Situationen för strömmingen i Södra Bottenhavet och Östersjön har allvarligt försämrats under de senaste 20 åren. Orsakerna är troligen många samverkande faktorer men det vi själva kan påverka snabbast är det aktuella fisketrycket. Besluten om kvoter och tillåtet fisketryck tas årligen på EU-nivå.

För strömmingsbeståndet i Bottenhavet är situationen oroväckande. Den så kallade lekbiomassan (den andel av beståndet som nått könsmognad och kan bidra till beståndets fortlevnad) har stadigt minskat under flera år. Vid regelbundna provfiske och kartläggning har man sett en dramatisk försämring av beståndets sammansättning under 2020-2022 (ref 1,4). Idag är strömmingen liten och mager. Den stora fina välmående strömmingen är betydligt mer sällsynt än tidigare. Vi har gått från en situation där strömmingen funnits i stor mängd kustnära till en akut bristsituation.

Kustnära fiske då strömmingen fanns i överflöd

Mager strömming från provfiske i södra Bottenhavet
(Med tillstånd av Jari Raitaniemi)

Strömmingen utgör en central motor för hela Bottenhavets marina ekosystem. Arten är dominerande och fiskens värde ligger just i dess roll i Östersjöns ekosystem. Strömming överför energi och näring från lägre till högre trofiska nivåer och nu riskerar många arter att drabbas. Minskad biodiversitet betyder även sämre fungerande ekosystem med sämre förmåga att mildra effekter av övergödning och utsläpp av klimatgaser, berättar forskare från Stockholms universitets Östersjöcentrum.

Strömmingen spelar också en avgörande roll för livet och näringslivet vid våra kustområden och samhällen såväl idag som historiskt. Förhoppningsvis även i framtiden.

Strömmingens bestånd och utveckling har stor påverkan på våra kustområden. När kustfisket minskar påverkar det inte bara det lokala yrkesfisket, det drabbar även besöksnäring och turism kopplat till fisket inom stora regionala områden.

Strömmingens betydelse i fem punkter:

- * Strömmingen är motorn i Östersjöns ekosystem.
- * Vår livsmedelsförsörjning och matkultur. Strömming, sill, böckling, surströmming mm.
- * Ett strömmingsbestånd i balans stabiliserar hela marina ekosystemet.
- * Småskaligt kustnära strömmingsfiske skapar arbetstillfällen och gynnar besöksnäring.
- * Fiskeglädje, turism och levande kustlandskap.

Förslag på åtgärder

Totalstopp eller kraftigt minskade kvoter för trålfisket i södra Bottenhavet för att minska belastningen på strömmingsbeståndet och ekosystemet.

Inrätta fredningsområden med fiskeförbud under den tid strömmingen går i stim på djupare vatten (oktober-mars).

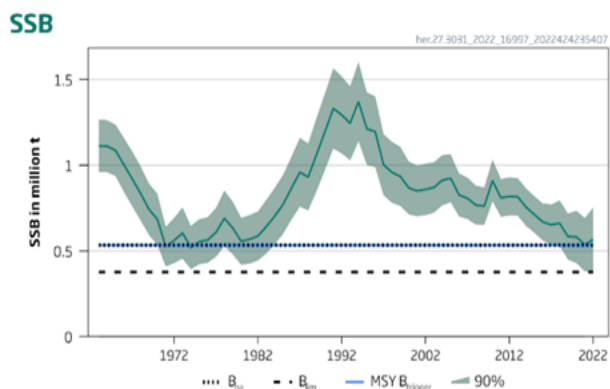
Värna det lokala kustfisket och dess framtida betydelse.

Beakta strömmingens storleks- och åldersstruktur när förslag till förvaltning och fiskekvoter tas fram.

Beståndets status – alarmerande nya data

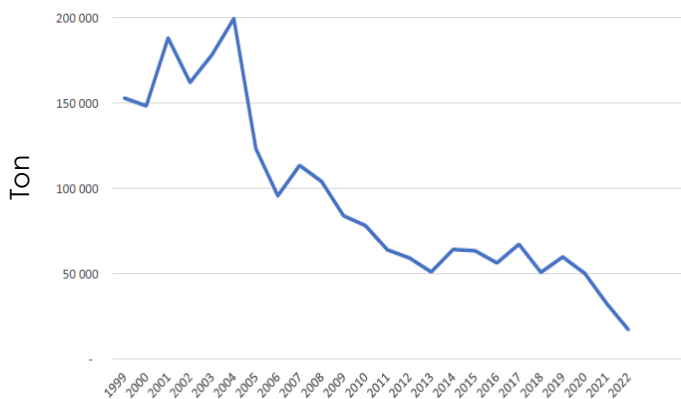
Under många år har såväl svenska som internationella forskare noterat strömmingsbeståndets minskning i Bottenhavet (ref 3, 5). Lekbiomassan (SSB) var under 90-talet cirka 1,5 miljoner ton och har därefter minskat till cirka 500 000 ton (diagram nedan).

Data över beståndets utveckling över tid (ref 2)

De senaste årens kartläggning och provfiske har visat alarmerande förändringar när det gäller beståndets åldersstruktur och storlek. Akuta försämringar av beståndet har noterats. Större och äldre strömming har minskat kraftigt i omfattning. Orsakerna kan vara många, exempelvis förändringar i tillgången till föda för strömmingen, klimatförändringar och förändring i salthalt i vattnet. Det intensiva fisketrycket från storskaligt industrifiske har dock sannolikt en mycket stor påverkan. Fisketrycket regleras via politiska beslut. Hur mycket fiske skall tillåtas? Vilken typ av fiske får förekomma? Var får fisket ske och under vilka perioder?

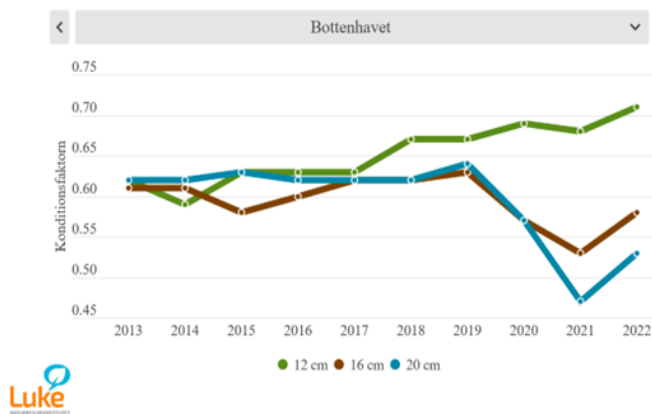
Sammanställning av kustfiskares fångster 1999-2022

Källa: PO Kustfiskarna, rapporterade fångster.

Beståndet kartläggs även utifrån storleks- och åldersstruktur liksom förekomst av juvenila individer. Den stora strömmingen har nästan försvunnit och liten strömming dominerar idag (diagram nedan).

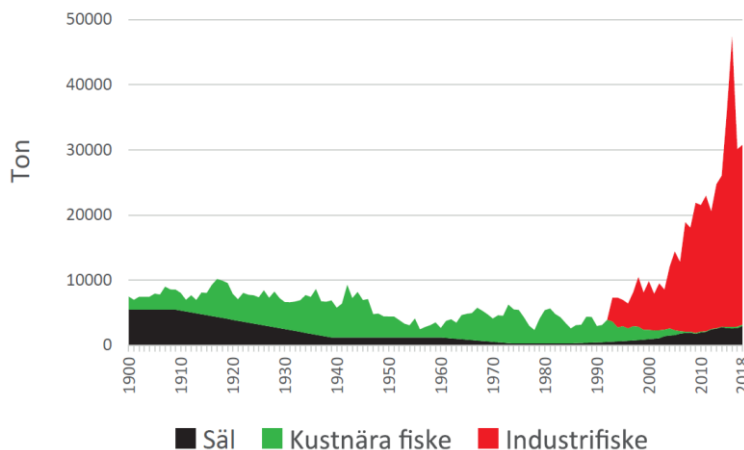
Minskningen av stor strömming över tid (ref 4)

Det totala fisket av strömming har ökat dramatiskt sedan det storskaliga trålfisket med stora moderna fartyg startade. Under vinterhalvåret vandrar strömmingen till djupare områden för att övervintra och ansamlas i stora stim. Med moderna redskap och metoder är det lätt att finna och fånga strömmingen under denna period. Cirka 75% av all strömming som fångas i södra Bottenhavet fångas under vinterhalvåret, oktober-mars (ref 7).

Samtidigt har lokala kustfiskares fångster minskat kraftigt till följd av bristen på kustnära strömming. Under våren och sommaren kommer inte längre några större mängder strömming in till kustnära vatten vilken den tidigare har gjort.

Totalt uttag av strömming i Bottenhavet över tid

Källa: Sportfiskarna, rapporterade fångster av strömming.

Var sker fisket i södra Bottenhavet?

Faktaunderlaget har valt att fokusera på fisket som sker inom den geografiska subdivision, SD 30, i den Europeiska indelningen av fiskeområden i Östersjön.

De stora volymer strömming som fiskas upp ur södra Bottenhavet fångas ute på djupt vatten utanför aktuella trålgränsen (se grå linje i bild nedan).

Det pågår en diskussion om eventuell utflyttning av trålgränsen. Inom södra Bottenhavet står svenska fartyg för cirka 20% av fångsten och finska fartyg för cirka 80% av fångsten.

Övervakning och uppföljning av fisket sker via ett övervakningssystem som registrerar fartygens rörelser och när de trålar vilket sedan plottas på en kartbild (se bild nedan), så kallade VMS-data.

Fredningsområde kan ge fler och större fiskar

SLU (Sveriges Lantbruksuniversitet) har utvärderat effekten av befintliga fiskefria områden i svenska vatten. De har sett att fisken kan öka i antal och storlek efter införande av ett fiskeförbud. Under en 5 års period har man sett att förekomsten av fisk av de arter som man granskat har blivit 3 gånger större än i områden där fisket har fått fortsätta som tidigare utan förbud (ref 8).

För södra Bottenhavet har ett förslag om fredningsområde tagits fram av Sportfiskarna. Förslaget har kommenterats och modifierats av experter inom SLU. I det reviderade förslaget har SLU även beaktat bottenstruktur och djup, samt vilken storlek på område som man uppskattar att det behövs för att ge önskade effekter. Förslaget förordar fiskefritt inom området under en längre period när strömmingen samlas i stim på djupare vatten. Det är samtidigt den period då merparten av fångsterna sker (ref 7).

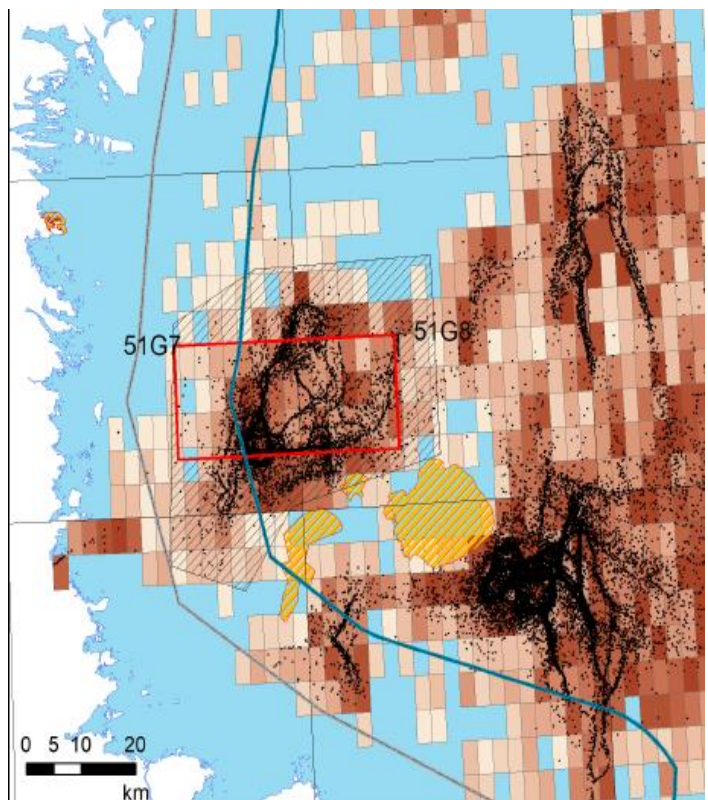
Det föreslagna fredningsområdet är beläget nordväst om Finngrundens, se det streckade området enligt kartbilden till höger.

Inom EU har man på motsvarande sätt med framgång infört ett fiskeförbud och fredningsområde för ansjovisen i vattnen utanför Spanien och Frankrike. Ansjovisen var hotad på samma sätt som vår strömming, och under perioden 2006-2012 infördes ett totalt fiskestopp. Redan efter två år började beståndet att återhämta sig och efter 6 år kunde man öppna upp igen för ett litet och kontrollerat fiske med mindre båtar. Återhämtningen i beståndet har därefter fortsatt och 2019 var beståndet i bättre skick och större än det någonsin varit sedan kontroller av beståndet infördes under 80-talet. (ref 9)

Vi anser att det idag finns bra faktaunderlag som visar att införande av fredningsområden med fiskeförbud kan skapa goda förutsättningar för strömmingen att återhämta sig och att vi därmed kan återskapa en balans i det regionala ekosystemet i södra Bottenhavet till gagn för den mångfald av levande organismer som är beroende av varandra.

Skyddet för våra känsliga områden i havet är idag svagt. Cirka 1% av svenska kust- och havsområden är strikt skyddade trots att vi inom EU har åtagit oss att införa skydd för 10% av våra havsområden till år 2030 (ref 8).

Fler fredningsområden är önskvärt och något som EU gemensamt strävar efter att åstadkomma.

Legend

- Förslag skyddsområde leksill
- Fiskeområde runt förslag
- Trålgräns (4NM)
- Territorialgräns (12NM)
- SWE_VMS_pelagics_2015_2019
- Finngrundens Natura 2000

Svarta prickar visar kartläggning var trålningen faktiskt sker, så kallade VMS-data.

Källa: SLU.aqua.2021.5.5-304, Kommentarer kring förslag på fredningsområde.

Ett fredningsområde bör föras upp på agendan i samtalen mellan representanter för Sverige och Finland.

Besluten kring fisket sker både på nationell nivå samt inom EU.

För att nå ett stopp på det storskaliga trålfisket efter strömming i Bottenhavet, alternativt kraftigt reducerade kvoter, behöver vi nå en enighet på EU-nivå. Samma sak gäller vid införande av ett fredningsområde som ligger utanför nuvarande trålgränser.

Miljö- och jordbruksutskottet och dess ledamöter arbetar med att bereda de frågor som sedan skall beslutas kring. Fiskeripolitiken är synnerligen aktuell och bereds för närvarande av utskottet. Under året pågår även arbetet med inspel och faktaunderlag till de regionala organisationer och expertgrupperingar som arbetar med att förbereda underlag för de årliga besluten kring EUs Gemensamma Fiskeripolitik. Det är viktigt att nu lyfta frågor kring strömmingsfisket och dess framtid inom lokala, regionala och nationella instanser som kan vara med och bidra till kloka beslut till gagn för en hållbar förvaltning av våra marina resurser.

Vår ambition med detta faktaunderlag är att bistå med relevant fakta och att hjälpa till med att informera om källor som redovisar fakta som beskriver olika aspekter av situationen. Se källor i faktarutan till höger.

Den som önskar ytterligare information eller har frågor kring detta faktaunderlag är välkomna att kontakta oss.

Detta faktaunderlag har tagits fram som en del i projektet Ekosystembaserad havsförvaltning i Södra Bottenhavet. Det är ett samskapande regionalt projekt som syftar till att förbättra förvaltningen av våra hav.

Ekosystembaserad Havsförvaltning – Pilotområde Södra Bottenhavet:

Projektledare: Erica Hasslar, Tierps kommun, erica.hasslar@tierp.se

Text & kontaktperson: Mikael Nordberg, MiMa Pharma AB,
m.nordberg@syntamera.se, Tel 072-235 29 37

Faktagranskare: Karl Gullberg, Länsstyrelsen Gävleborg,
Daniel Brelin, Länsstyrelsen Uppsala Län

Källor

- 1) Bergström L, et al, Aqua Notes, 2023.1.
- 2) ICES's advice on fishing opportunities, subdivision 30 & 31, May 2021.
- 3) LUKE Luobio_72_2022.
- 4) Raitaniemi, 2022-12-08.
www.luke.fi/sv/uppfoljningar/fiskenaringe/ns-datainsamling.
- 5) ICES's scientific reports. WGBFAS, Vol 44, Issue 44.
- 6) Sportfiskarnas rapport om strömmingsfisket i södra Bottenhavet.
- 7) SLU.aqua.2021.5.5-304, Kommentarer kring förslag på fredningsområde.
- 8) Bergström U, et al, 2023-01-17 Långtidseffekter av fiskefria zoner i svenska vatten.
- 9) J Bueno-Pardo, ICE, Journal of Marine Science, vol 77, issue 2, 2020.

